

OB DRŽAVNEM UDARU V TURČIJI

DEMOKRACIJA TERJA DOLGO DOBO POLITIČNE VZGOJE

Vojska ne namerava uvesti diktature - Turška mladina najboljše jamstvo za uveljavitev demokracije

Svetovno časopisje še ni nehalo pisati o posledicah ponesrečenega vrhunskega sestanka v Parizu, ko je že moralo poročati o državnem udaru v Turčiji, ki je strmoglavil dosedanjo vlado in zaradi katerega bodo v državi brez dvoma nastale korenite socialne, gospodarske in politične spremembe. Ker je Turčija zaradi svojega zemljepisnega položaja važen član Atlantskega zavezništva, se za njen notranjepolitični položaj, kot je razumljivo, zelo zanimajo zlasti zahodne države, čeprav je razvoj tamkajšnjih dogodkov zelo poučen tudi za ves ostali svet.

Državni prevrat ni presenetil mednarodne javnosti, kajti iz novic, ki so zlasti zadnji mesec prihajale iz Turčije, je bilo razvidno, da se vlada Adnana Menderesa lahko še drži na oblasti le s pomočjo sile. Menderes je sicer vedel, da ima proti sebi znaten del prebivalstva in predvsem izobražence ter visokošolsko mladino, a je do zadnjega trenutka prezirljivo zavračal njihove čedalje odločnejše zahteve po svobodi, ker je bil najbrž prepričan, da mu bosta vselej zvesti policija in vojska, ki razpolagata z orožjem in moreta zato z lahkoto krotiti še tako revolucionarno razpoloženo, a neoboroženo prebivalstvo.

ODLOČILNI POSEG VOJSKE

Medtem ko je bila policija Menderesu povsem pokorna, se vojska najprej ni mešala v politično dogajanje. Da pa tudi v njenih vrstah tli iskra upora, se je očitno izkazalo 22. maja, ko je 1500 gojencev vojaške akademije korakalo po ulicah glavnega mesta Ankare ter skupno z množico civilistov vpilo: svoboda, svoboda! Kot so dogodki pozneje potrdili, mladi častniki niso ravnali na lastno pest, temveč je njihova demonstracija spadala v natančno določen načrt, ki so ga zasnovali generali in višji častniki, da iztrgajo zasovraženi vladajoči kliki oblast iz rok.

V četrtek opolnoči so posebni vojaški oddelki obkolili palačo, kjer je bival predsednik republike Celal Bayar. Neki častnik je pozvonil na vratih predsednikovega stanovanja ter naročil slugi, naj zbudi gospodarja. Predsednik je brž vstal in ko se je zavedel, kaj se dogaja, je segel po samokresu, toda častnik je bil urnejši; razorožil ga je in odpeljal na varno. Tako približno se je zgodilo z vsemi člani vlade in v nekaj urah je vojska zasedla ključne položaje v vseh turških mestih ter zmagala. Predsednik Menderes ni bil v prestolnici ter je za upor vojske zvedel v okrog 300

km od Ankare oddaljenem mestu. Takoj se je z avtomobilom odpeljal proti Ankari z upanjem, da bo že s svojo prisotnostjo uspel zatreti vstajo. Toda mož se je zmotil, kajti avtomobil je zasledoval helikopter, ki je bil po radiu povezan s poveljstvom upornikov. In res ga je vojaški oddelek ustavil, ko ni avto prevozil niti 50 km. Predsednik Menderes se je pustil aretirati, ne da bi črhnil.

PROGLAS GENERALA GAMALA GURSELA

V petek predpoldne se je izvedelo, da je državni prevrat izvedel Odbor narodne enotnosti, ki mu predseduje armadni general Gamal Gursel. Ta je v prvem proglasu na prebivalstvo med drugim izjavil, da je vojska izvedla udar, ker je hotela preprečiti, da Menderesova vladajoča stranka »uvede v državi diktaturo«, ki bi imela za posledico »državljsko vojno«. »Predsed-

nik republike Celal Bayar«, je bilo nadalje rečeno v proglasu«, in vsi voditelji demokratske (Menderesove) stranke ostanejo toliko časa pod našo zaščito, dokler se ne pomirijo duhovi in bo mogoče razpisati nove svobodne volitve«. S tem so novi oblastniki hoteli za vsako ceno preprečiti kruto in samovoljno medsebojno obračunavanje in doseči, da se sprememba režima izvede brez prelivanja krvi. To se jim je doslej tudi posrečilo, saj je ob državnem udaru zgubil življenje samo en častnik in je bilo le nekaj vojakov ranjenih. Pred dnevi sta izvršila zamor bivši notranji minister Namik Džedik in poslanec Izzat Akchai, ki sta se vrgla skozi okno sobe v 4. nadstropju palače, kjer sta bila zaprta, vendar je njuna smrt pravzaprav le tragičen slučaj v primeri s tistim, kar bi se lahko zgodilo, če bi nova vlada dovolila, da se sprostijo dolga leta po sili zatajevane politične strasti.

V zunanji politiki nobene spremembe

Državni prevrat je izvedla vojska, katera pa, kot vse kaže, nikakor ne misli obdržati oblasti v svojih rokah. V novi vladi je poleg predsednika in notranjega ministra Gamala Gursela samo še en general, medtem ko so vsi ostali člani vlade razni gospodarski izvedenci, pravniki in vseučiliški profesorji, skratka osebe, ki se doslej niso aktivno udeleževale v političnem življenju. General Gursel je že v enem prvih proglašov izjavil, da bo njegova vlada ostala zvesta vsem mednarodnim pogodbam in zavezništvom, ki so jih sklenili njeni predhodniki, ter bo vestno izpolnjevala vse sprejete obveznosti. Da se zunanja politika Turčije ne bo spremenila, pa najzorneje dokazuje dejstvo, da je bil za zunanjega ministra imenovan Dželim Serper, bivši glavni tajnik v zunanjem ministrstvu ter bivši turški stalni zastopnik pri Organizaciji Združenih narodov. Zato ni nič čudnega, če so izmed vseh tujih držav prvi priznali novo vlado prav Amerikanci in Angleži.

GLOBLJI VZROKI DRŽAVNEGA PREVRATA

Za bodoči notranjepolitični razvoj Turčije je dalje zelo važno, da je vlada takoj imenovala posebno komisijo pravnikov, ki ima nalogo, da v treh mesecih pripravi osnutek nove ustave. Ta naj bi bila tako sestavljena, da bo odslej nadvlada ene same stranke onemogočena in da bodo zajamčene osnovne svoboščine, zlasti svoboda tiska.

Vsi politični opazovalci soglasno ugotavljajo, da najnovejše velike spremembe v Turčiji niso nastale zaradi tega, ker bi prebivalstvo nasprotovalo zunanji politiki Menderesove vlade, kajti tudi današnji oblastniki so prav takšni protikomunisti kot prejšnji. Državni udar je torej bil izveden samo zaradi notranjepolitičnih vzrokov.

Za lažje razumevanje današnjih dogodkov je treba vsekakor proučiti zlasti turško zgodovino zadnjega desetletja. Ko je leta 1938 umrl slavnemu Kemal Atatürk, ki je s svojimi korenitimi reformami v 15 letih vladanja dosegel, da so se Turki pričeli vključevati v družbo civiliziranih in kulturnih narodov, je oblast v državi prevzel njegov sodelavec Ismet İnönü. S svojo republikansko stranko je vladal 12 let in se zlasti med drugo svetovno vojno izkazal kot sposoben državnik. Iz njegove stranke sta po vojni izstopila Celal Bayar in Adnan Menderes in ustanovila tako imenovano Demokratsko stranko ter na državnozbornih volitvah leta 1950 odločno zmagala.

Tedaj se je zdelo, da se bo Turčija končno rešila enostrankarskega političnega sistema, ki je sicer imel veliko zaslugo, da je dvignil državo iz zaostalosti, a se je z leti izkazalo, da je že opravljal svojo nalogo. Mnogi so bili prepričani, da bo v državi zavladala dvostrankarska parlamentarna demokracija z Demokratsko stranko na vladi in z republikanci v opoziciji. Razvoj dogodkov pa je kmalu dokazal, da v deželi ni niti so-

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

Nedelja, 5. junija, ob: 9.30 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Kronika sedmih dni v Trstu; 13.30 Glasba po željah; 15.40 Dolinski trio; 17.00 »Stričkove sanje«, komedija v 2 dejanjih (Fjodor Mihajlovič Dostojevski - Josip Vidmar). Igrajo člani RO; 21.00 Pesniki in njih stvaritve: »Joža Lovrenčič« (M. Jevnikar); 22.00 Nedelja v športu.

Ponedeljek, 6. junija, ob: 18.00 »Trnjulčica«, pravljica (Charles Perrault - Edvard Martinuzzi). Igrajo člani RO, nato iz jugoslovanske folklorne zakladnice; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 19.20 Dve simfonični sliki — Respighi: Rimski vodnjaki, Debussy: Morje; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Gaetano Donizetti: »Don Pasquale«, opera v 3 dej. Orkester in zbor Italijanske Radiotelevizije.

Torek, 7. junija, ob: 18.00 Radijska univerza — Tone Penko: Strupi, mamila in nasladila — »Arzenik«; 18.10 Janaček: Sinfonietta; 18.40 Vokalni oktet »Planika«; 19.00 Šola in vzgoja — Danilo Sedmak: »Ob koncu šolskega leta«; 21.00 Ilustrirano predavanje — Saša Martelanc: »S popevko okrog sveta« — Deutschmeistermarsch; 22.00 Umetnost in življenje — Adrijan Rustja: »Festival jugoslovanskih gledališč v Novem Sadu«; 22.15 Samospjevi ruskih skladateljev.

Sreda, 8. junija, ob: 18.00 Z začarane police — Ivanka Cegnar: »Kako so Butalci lovili Luno«; 18.40 Vokalni tercet »Metuljček«; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starc); 21.00 »Kmet milijonar«, romantična pravljica (Ferdinand Raimund - Mirko Javornik). Igrajo člani RO, nato Jugoslovanske ritmične popevke.

Četrtek, 9. junija, ob: 18.00 Radijska univerza — Ivan Artač: »Razvoj Evrope — 1. del: Srednji vek — Slovani v boju za neodvisnost«; 18.25 Slovenske zborovske skladbe; 19.00 Širimo obzorja — Saša Rudolf: Odkrili smo prvine: »Mendelejeva zmagaja«; 21.00 Obletnica tedna — Mario Kalin: »Bakteriolog Robert Koch, ob 50-letnici smrti«. Približno ob 22. uri: Iz sodobne književnosti: Mimi Malenšek in njen roman »Temna stran Meseca« (Ana Kalc).

Petek, 10. junija, ob: 18.00 Vloga propagande v zgodovini človeštva — Mirko Javornik: »Starogrška umetnost in znanost kot propagandno orodje«; 18.10 Glazunov: Letni časi — balet, op. 67; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 21.20 Naš juke-box; 22.00 Znanost in tehnika — Miran Pavlin: »Nove pridobitve v tehniki ohlajevanja«.

Sobota, 11. junija, ob: 13.30 Dobrodošle! Plošče prvič v oddaji; 14.45 Malo ritma z Borutom Lesjakom in Aleksandrom Skalejem; 15.00 Koncert operne glasbe, ki ga vodi Leopoldo Casella s sodelovanjem sopranistke Emme Tegani in baritonista Anselma Colzanija, igra ork. Ital. Radiotelevizije iz Milana; 16.00 Dante Alighieri: Božanska komedija, Vice — 29. spev. (pripravil B. Tomažič, prevod A. Gradnik); 18.00 Gospodarski in socialni dvig italijanskega Juga — Franc Jeza: »Agrarna reforma in meljoracij«; 18.30 Slovenske zasedbe; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.40 Zbor slovenske filharmonije; 21.00 »Cudež dolgočasje«, radijska komedija (Renato Mainardi - Janko Jež). Igrajo člani RO.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 5. junija, nedelja: Binkošti, Ferdo
- 6. junija, ponedeljek: Norbert, Milutin
- 7. junija, torek: Robert, Zorica
- 8. junija, sreda: Medard, Vila
- 9. junija, četrtek: Primož
- 10. junija, petek: Marjeta, Miloš
- 11. junija, sobota: Srečko, Darinka

Didaktično ravnateljstvo pri Sv. Ivanu obvešča starše in ljubitelje šole, da bo **šolska razstava** svetoivanske in barkovljanske osnovne šole, dne 5. in 6. junija;

rojanske osnovne šole in katinarske ljudske šole, dne 11. in 12. junija.

Slovenska nižja industrijska strokovna šola v Trstu, Rojan, ul. Montorsino 8/III., priredi ob zaključku šolskega leta **razstavo** risb, izdelkov strokovnih praktičnih vaj in kuharstva. Razstava bo odprta do ponedeljka, 6. junija, in sicer vsak dan od 9. do 12.30 in od 15. do 19. ure.

Demokracija terja dolgo dobo politične vzgoje

(Nadaljevanje s 1. strani)

cialnih niti gospodarskih in niti kulturnih pogojev, ki bi omogočili, da se ta sistem utrdi in uveljavi. Bayar in Menderes sta na volitvah zmagala, ker sta volivcem obljubljala, da bosta naredila konec dolgoletni avtoritativni politiki republikanske stranke, a ko sta prišla na oblast, svojih obljub nista izpolnila. Njun položaj je pa bil še toliko slabši, ker se niti zdaleč nista mogla primerjati s starim voditeljem Ismetom İnönüjem, ki je bil kljub napakam vendarle globoko pošten politik.

ZGRESENA GOSPODARSKA POLITIKA

Da bi državo čimbolj gospodarsko okreplila, je Menderesova vlada izdelala obsežen načrt javnih del in hotela deželo za vsako ceno čimprej industrializirati. Pričeli so tako graditi avtomobilske ceste, podirati stare predele mest in zidati ogromne tovarne, ki pa zaradi pomanjkanja denarnih sredstev sploh niso nikdar začele obratovati, ali pa so delale z velikimi zgubami. Držni načrt se ni posrečil, čeprav je Turčija v ta namen dobila od Amerike okrog 2 milijardi dolarjev ali približno 1240 milijard lir.

Kršč. demokracija in Nennijevi socialisti

Konec zadnjega tedna se je v Rimu zaključilo zasedanje vsedravnega sveta Italijanske kršč. demokracije, katerega delo je pozorno spremljala tudi inozemska javnost. Vzrok tolikšnega zanimanja je v tem, da v najmočnejši in vladajoči stranki Italije obstajajo mnoge struje, zaradi česar je bila že šestokrat v nevarnosti celo enotnost stranke. Ti hudi notranji spori se odražajo, kot je razumljivo, tudi v državni politiki Italije.

Glavni strankin tajnik Moro in levičarji so mnenja, da bi morala Kršč. demokracija sestaviti tako imenovano sredinsko - levičarsko vlado in odkloniti kakršnokoli sodelovanje z liberalci in ostalimi desničarskimi strankami. Za takšno vlado pridejo poleg demokristjanov v poštev še socialdemokrati in republikanci. Ker pa te stranke nimajo v parlamentu zanesljive večine, so Moro in tovariši mnenja, da je treba sprejeti tudi podporo Nennijevih socialistov.

Temu načrtu pa odločno nasprotujejo desničarji in razni veljaki, kot sta Scelba in Pella, ki trde, da so Nennijevi socialisti še zmeraj tesno povezani s komunisti in bi kakršnokoli sodelovanje z njimi bilo nevarno za obstoj demokracije v državi.

Tudi zadnje zasedanje tega kočljivega vprašanja ni povsem rešilo. Z Morom so sicer potegnili vsi odposlanci, razen izrazitih desničarjev, vendar je bilo sklenjeno, da bo stranka smela le tedaj sodelovati z nennijevci, ko bodo ti nudili učinkovita jamstva, da so se popolnoma odcepili od komunistov. Socialisti bi morali prelomiti sodelovanje s komunisti zlasti v Delavski zbornici (sindikatu) in občinskih upravah.

Zasedanje socialistov

Ta teden je zasedal tudi osrednji odbor Nennijeve socialistične stranke. Kot v Kršč.

Ta politika se nadalje ni obnesla zaradi »hladne vojne«, saj je država morala izdati ogromne vsote denarja za vojsko. Zgrešena gospodarska politika pa je imela za posledico, da je nastala druginja, da je vrednost denarja padla — uradni tečaj denarja je za 30% višji od njegove resnične vrednosti — in da je država zašla v velike dolgove.

Za Menderesa in tovariše pa je bilo usodno, da so kljub opominom opozicije trmasto vztrajali na svoji poti in leta 1957 dejansko uvedli v državi diktatorski režim.

ODLOČEN KORAK PROTI DEMOKRACIJI

Ob današnjih dogodkih v Turčiji pa lahko naredimo dva zaključka. Najprej je treba ugotoviti, da se demokracija, kot jo mi pojmuje, ne more uveljaviti čez noč, temveč nujno zahteva dolgo dobo politične in kulturne vzgoje ljudstva. Nadaljnji zaključek pa je, da je Turčija s tem gotovo naredila velik korak na poti demokracije, ne glede na to, kako se bodo razvijali dogodki v bližnji bodočnosti. Kajti narod, čigar mladina se za svoje ideale ne boji tvegati življenja, ni samo zdrav, temveč ima naboljše pogoje, da si lahko v svobodi in demokraciji uredi svoje državno življenje. D. L.

demokraciji obstoje tudi v tej stranki razne struje, ki se med seboj razlikujejo tako glede zunanje kot notranje politike. Glavni tajnik Nenni je mnenja, da bi morali socialisti pomagati levim strujam v Kršč. demokraciji, da se rešijo pokroviteljstva desnice. Prvi korak na tej poti bi socialisti naredili s tem, da podpro sredinsko-levičarsko vlado.

Nennijevo stališče je na zasedanju prodrlo, čeprav je naletelo na odločno nasprotovanje precejšnjega števila odposlancev, ki zagovarjajo vse tesnejše sodelovanje s komunisti. Težko pa je danes z gotovostjo trditi, da bodo socialisti jeseni, ko bo Tambroni odstopil, podprli sredinsko - levičarsko vlado, ker Nenni ne mara in najbrž tudi ne more povsem sprejeti pogoja, ki so mu ga postavili demokristjani, ker bi v tem primeru bila v nevarnosti enotnost stranke. Zato je notranjepolitični položaj Italije ostal v bistvu tak, kakršen je bil, ko je pred meseci odstopila Segnija vlada.

— • —

Japonski vzgled

Kljub porazu zaradi atomske bombe se japonski narod neverjetno močno kulturno razvija. Kratek vzgled naj pove, na kakšen način posebno Društvo za napredek japonskih talentov išče in najde mlade, sposobne moči. Pred kratkim je priredilo v veliki dvorani najstarejše tokijske gimnazije nenavaden koncert. Ob spremljavi enega samega klavirja je istočasno igralo na violine 2000 dečkov in deklic v starosti od 6 do 17 let. Igrali so težke Bachove in Schumannove skladbe. Društvo si prizadeva, da pri takih prireditvah odkrije mlade talente, ki imajo pogoje, da se razvijejo v virtuoze.

Malinovski ostrejši od Hruščeva

V zahodnem svetu te dni živahno komentirajo najnovejša govora Hruščeva in Malinovskega. Prvi je govoril 28. maja na zborovanju najboljših sovjetskih delavcev v Kremlju. Njegov govor je trajal tri ure in prenašali so ga po radiu in televiziji. Najznačilnejše v govoru je bilo to, da je izjavil, da še vedno verjame v Eisenhowerjevo miroljubnost, toda predsednikova želja po miru da je ena, politika Združenih držav pa druga stvar.

To izjavo si na zahodu splošno tolmačijo kot precej pomirljivo. Vsekakor z njo ni hotel še bolj razpihati nasprotja, ampak jih nekako omejiti, če ne zmanjšati. Poslal je sicer Eisenhowerja po znani poti dobrih namenov v pekel, toda ta njegova izjava je vzeta iz bogatega arzenala njegovih pregovorov in citatov, med katerimi ne manjka tudi svetopisemskih, in je nihče ni posebno zameril, najbrž niti Eisenhower.

Zanimivo je tudi, da je Hruščev izjavil, da bi se morale udeleževati sestankov na najvišji ravni tudi velike azijske države, kot so Kitajska, Indija in Indonezija, po možnosti pa tudi še druge.

»Dal sem ukaz...«

Mnogo bolj ostro pa je govoril na istem zborovanju »udarnikov« v Kremlju sovjetski vojni minister Rodion Malinovski. Rekel je med drugim, da je že dal poveljstvom enot za raketne izstrelke ukaz, naj zadenejo tuja oporišča, s katerih bi se dvignila letala, ki bi prekršila sovjetski zračni prostor ali ozračje drugih socialističnih držav.

Ta izjava je vzbudila na Zahodu živ odmev. Razumeli so jo kot hudo grožnjo, ki je v nasprotju z umerjenim tonom Hruščeva.

Seveda je to dalo novega netiva ugibanjem, da se je začelo v Sovjetski zvezi novo prikrito prerivanje za oblast med Hruščevom ter med nekdanjo nespravljivo stalinistično skupino, ki naj jo predstavlja Malinovski, zaslombo pa ji nudi Peking.

Če je to res in če bi struja Malinovskega odrinila Hruščeva, bi se napetost med Vzhodom in Zahodom seveda še močno zaostrila in nevarnost vojne bi se povečala. Vendar je treba upoštevati tudi javno

mnenje, ki danes v Rusiji verjetno že nekaj šteje, in to je nedvomno bolj naklonjeno Hruščevu kot stalinistom.

Morda je Zahod napravil odločilno napako, ko je omalovažujoče in jalovo zapravljal priložnost, ki se mu je ponudila po obisku Hruščeva v Združenih državah, da bi dosegel resnično in trajno pomirjenje, tudi če so ga na Vzhodu razumeli kot odkrito ideološko napetost. Toda glavno bi moralo biti, da bi ljudem ne bilo treba živeti v večnem strahu pred vojno.

Nedvomno je Hruščev danes še evini vplivni sovjetski politik, ki bi tvegati pomirjenje v odnosih z Zahodom. Če bi ga odrinili s politične pozornice, bi moralo biti treznim ljudem na Zahodu tega sanjal, ker bi bilo za lep čas konec vsakega upanja, da bo prišlo do izboljšanja odnosov in do utrditve svetovnega miru.

Čile v ruševinah

»Ultimo rinzon del mundo« ali zadnji kotiček sveta, kakor imenujejo Čileni svojo lepo deželo, leži napol pod ruševinami. Trinajst pokrajin od petindvajsetih je prizadetih od neprestanih potresnih sunkov, ki trajajo že teden dni. Zemlja se je tresla, gore podirale, morje pa je z deset metrov visokimi valovi pljuskalo na obalo in odnašalo, kar je še pustil potres. Južno od mesta Valdivia, ki je ena sama ruševina, je morska obala popolnoma spremenila lice in bodo morali izdelati nove obrežne zemljevide. Strokovnjaki računajo, da so bile združene sile potresnih sunkov in morskega valovanja močnejše kot nekaj atomskih bomb. Vrhovi And so se ponekod znižali, drugje se pa dvignili. Mnoge vasi so gorski boki, ki so se prekopicnili drug na drugega, kar zmečkali. Zadnje dneve je nastala še nova nevarnost, in sicer ognjeniki, ki so nekateri po sto letih začeli na novo bruhati ogenj in žveplo.

Vse sile narave so se razdivjale nad nekoč lepo in bogato deželo. Računajo, da je več kot 300.000 hiš v razvalinah. Za obnovitvena dela so že do sedaj ugotovili, da bodo stala tristo milijard lir. Človeških žrtev štejejo na pet do osem tisoč, ker so kraji redko naseljeni in ker se jih je dosti tudi pravočasno rešilo. Nevarnost potresnih sunkov pa ni še pri kraju in računajo, da bo trajala še dva meseca.

Volitve na Južnem Tirolskem

V nedeljo so bile občinske volitve na Trentinskem in Južnem Tirolskem. Udeležilo se jih je v nemških občinah 88,24 odstotka volivcev; nekaj manj kot pri začetnih volitvah leta 1956. V italijanskih pa pet odstotkov manj. V razmerju političnih sil ni prišlo do večjih sprememb. V pretežno italijanskih krajih je demokristjanska stranka obdržala svoje postojanke; saragatovci so nekoliko nazadovali. Narastli so pa glasovi Nennijevih socialistov.

Nemška Južnotirolska ljudska stranka je zmagala v vseh nemških krajih, kjer je doslej imela premoč. Poleg liste z znakom planike, so postavili tudi listo z značko encijana, kjer so imeli člani nemške stranke različne poglede na krajevne razmere. V splošnem pa je nemška stranka Južnih Tirolcev vzdržala svoje postojanke neokrnjene. Svojo strnjeno je pokazala zlasti v Meranu, kjer si je priborila 12 sedežev; vse italijanske stranke skupaj pa 18. V bencenski pokrajini je nemška ljudska stranka dobila skupno 99.173 glasov in 1305 svetovalcev; krajevne nemške liste pa 36 svetovalcev.

Boj za avtonomijo

Avstrijska in italijanska vlada si že nekaj mesecev izmenjujeta pisma glede manjšinskih pravic in samouprave na Južnem Tirolskem. Dunajski kancler Raab je že 26. januarja pisal ministrskemu predsedniku Segniju, naj se dokončno uredi vprašanje Južne Tirolske, ki čaka že 14 let na pravično rešitev. V nedeljo je Raab govoril na dunajskem radiu in povedal, da je prejel od novega ministrskega predsednika Tambronija odgovor na svoje januarsko pismo šele pred tremi dnevi.

Italijanske ponudbe, pravi avstrijski kancler, pa ne morejo zadovoljiti Avstrije. Gre samo za neko dejansko priznanje samoupravnih pravic v okviru današnje dežele Trentinsko-Južni Tirol brez pravne podlage. Avstrijske zahteve pa težijo po ustanovitvi popolnoma samostojne pokrajine Bocen, kjer se bo nemška manjšina sama upravljala po posebnem statutu. Avstrijska vlada torej zahteva, ali naj pride brž do stvarnih razgovorov med obema vladama, ali pa bo Avstrija predložila zadevo južnotirolske avtonomije Organizaciji Združenih narodov.

Mali - država

Dne 20. junija bo v zapadni Afriki proglašena zopet ena nova država. Nosila bo čudno ime Mali — zveza. Obsegala bo ozemlje Sudana in Senegala, ki sta bila pod francoskim protektoratom. Pokrajine, ki merijo nad en milijon in štiristotisoč kvadratnih kilometrov in imajo preko sedem milijonov prebivalcev, leže v porečju reke Senegal in zgornjega Nigra. Doslej jih je upravljal visoki francoski komisar v Dakarju kot dvoje samoupravnih republik. Zdaj se pa obe združita v popolnoma samostojno državno zvezo, ki bo imela tudi lastne diplomatske zastopnike v tujih državah. Ostala pa bo še vedno član francoske skupnosti (Communante).

Prvi hip se novica o novi zamorski državi ne zdi bogznakako pomembna; v resnici pa se bo Afrika v kratkem času popolnoma otresla evropskega gospodstva.

KMEČKA BANKA

GORICA

ULICA MORELLI 14 - TELEFON 22-06

Pooblaščen bank za finančne posle z inozemstvom

Vam nudi ugodne pogoje za trgovske posle in bančne usluge (tekoči računi, hranilne vloge, posojila, vnovčevanje in diskontiranje menic, posli z inozemstvom ltd.)

Tržaškega

Tržaški mestni svet:

POMEMBEN POLITIČNI PREOKRET

V ponedeljek je tržaški mestni svet imel važno sejo, ki pomeni odločen preokret v odnosih med demokristjansko vladajočo stranko in njenimi zavezniki ter med ostalimi opozicionalnimi političnimi skupinami. Kot znano, so demokristjani in zavezniki, ki vodijo občino od konca vojne, doslej odločno nasprotovali, da bi v upravo katerekoli občinske ustanove bili imenovani predstavniki slovenskih političnih skupin in komunisti, češ da gre za »protidržavne« politične sile.

Pred približno letom dni je pa svet z večino glasov sprejel načelo, da je treba v vodstvo vseh občinskih ustanov imenovati zastopnike vseh političnih skupin, se pravi tudi Slovence in komuniste. V ta namen je bilo sklicanih več sestankov načelnikov posameznih političnih skupin, ki so se pred kratkim tudi sporazumeli, kako naj se porazdele mesta v raznih upravnih odborih.

Na ponedeljkovi seji je mestni svet sporazum sicer potrdil, toda izkazalo se je, da v demokristjanskih vrstah obstajajo sile, ki odločno zagovarjajo staro politiko diskriminacije. Tako se je zgodilo, da sta kar dva demokristjanska odbornika v znak protesta odstopila. Odločni nasprotniki nove politike so pa zlasti liberalci, katerih zastopnik Morpurgo je imel na seji izredno ognjevit protislovenski govor, ki gotovo ni vreden kulturnega in dobro vzgojenega človeka.

Dva Slovence v odboru Podporne ustanove

Po dolgi razpravi je svet izvolil za predsednika upravnega odbora Acegata socialdemokrata Fazzina, medtem ko je komunist Pescatori dobil mesto, ki ga je do pred kratkim imel socialist Lampe. V upravni odbor Ustanove »Gledališče Verdi« so bili imenovani: demokristjan Botteri, socialdemokrat Cesare in misovec Strudthoff; v upravni odbor Združenih tržaških bolnišnic so bili izvoljeni: dr. Morgera (KD), republikanec Uberti in socialist Mocchi; v odbor občinske podporne ustanove pa pet demokristjanov, dva socialdemokrata, dva republikanca, en misovec in en neodvisnež ter dr. Rudolf Marc za Slov. demokratsko zvezo in dr. Igor Gruden za Neodvisno socialistično zvezo.

Slovinci so torej zastopani le v odboru Podporne ustanove in zato nimajo laški nacionalisti prav nobenega vzroka, da vpijejo, kako je »italijanstvo Trsta v nevarnosti«.

Bralcem moramo še pojasniti, da je dr. Rudolf Marc profesor na Trgovski akademiji in obenem predsednik Slovenskega dobrodelnega društva, dr. Igor Gruden pa je odvetnik in se je do pred kratkim udeleževal v Skupini neodvisnih Slovencev, od koder je, kot vidimo, sedaj predsedal k Neodvisni socialistični zvezi.

Mavhinje:

HUDA PROMETNA NESREČA

V nedeljo se je v poznih večernih urah zgodila v bližini naše vasi huda prometna nesreča, ob kateri sta bila nevarno ranjena 49-letni domačin Ludvik Trampuž in 24-

letni vaščan Avguštin Sirca. Ta se je na motornem vozilu peljal proti domu, a preden je došel do vasi, se je zaletel v Trampuža, ki se je peš vračal domov.

Ob nesreči sta oba padla na cestni tlak in se hudo ranila. Sedaj se zdravita v tržaški bolnišnici in vaščani jima želimo, da bi čimprej popolnoma okrevala.

Pomoč zaradi suše

V naši okolici mnogi ne pomnijo, da bi bila v tem letnem času tolikšna suša. Kmetje so zgubili domala ves pridelek sena in posledice suše ponekod že občutijo tudi trte.

Kmetijsko nadzorništvo je zato te dni dostavilo kmetovalcem nakazilo, s katerim si lahko brezplačno priskrbijo določeno količino posebnega krmila. Dvignejo ga lahko v ponedeljek, 6. t. m., ali v torek, 7. t. m., na županstvu v Nabrežini.

NOVA ZELEZNIŠKA POSTAJA

Vse kaže, da bodo novo železniško postajo v Trstu končali do konca oktobra. Dela naglo napredujejo navzlic težavi, ki jo povzroča potreba, da mora promet na postaji kljub zidanju redno potekati.

Če se bodo napovedi uresničile, bo podjetje, ki je prevzelo delo, lahko novi del postaje izročilo naročniku štiri mesece poprej, kot določa pogodba. Pokriti peroni so skoraj končani, manjka samo še kakih 50 metrov dolg del ob ulici Gioia. Podzemeljska prehoda, ki vežeta novo, moderno dvorano za prodajo vozovnic z vstopno dvorano, zdaj dodelujejo v podrobnostih in okrasju. Dela za drugi del poslopja ob Miramarski cesti so tudi že zelo napredovala. Tam bodo uredili shrambe za prtljago in različne urade.

SOLSKKE PRIREDITVE

V zadnjih osmih dneh je lepo število naših osnovnih šol razveselilo starše in prijatelje mladine z dobro pripravljenimi prireditvami.

Tako so se ljudskošolski otroci iz **Bazovice** poslovili od pouka z zahtevno Ribičičevo igro V kraljestvu palčkov. Nastopili so v vaški kino dvorani in seveda imeli prav dober uspeh. Prijetna prireditev je bila tudi v **Zgoniku**. Tu so učenci 1. in 2. razreda nastopili z enodejanko Zamorec, odrasli učenci pa z dvodejanko Vedež. Za lep popoldan so poskrbeli učenci iz **Sesljana**, ki so vzeli slovo od šole s petjem, deklamacijami in s kratkimi, prikupnimi enodejankami. V **Gabrovcu** so poleg učencev iz osnovne šole nastopili tudi učenci otroškega vrtca. Tudi ta prireditev je dobro uspela. Zanimiv nastop so pripravili ljudskošolski otroci s **Katinare** in prav tako prijeten popoldan so staršem poskrbeli učenci z **Opčin**.

LJUBLJANSKI VSEUČILIŠKI PROFESORJI V TRSTU

Na vabilo prof. Renata Balzarinija, ravnatelja visoke šole za izpopolnjevanje v delovnem pravu in socialnem zavarovanju, ki deluje v okviru tržaškega vseučilišča, so se pred dnevi mudili v našem mestu naslednji profesorji pravne fakultete v Ljubljani: dr. Lado Vavpetič, dr. Rudolf Kyovsky

in dr. Maks Snuderl; z njimi so tudi došli dr. Marjan Dular, dr. Bojan Spicer in dr. Rado Miklič, ki zavzemajo važna mesta v raznih slovenskih javnih ustanovah.

Na tukajšnjem vseučilišču so ljubljanski univerzitetni profesorji prebrali štiri referate o delovnem pravu, socialnem varstvu in o družbeni ter politični ureditvi v Jugoslaviji. Referate so poslušali domala vsi profesorji tukajšnje pravne fakultete in že omenjene visoke šole ter se tudi udeležili debate.

Bil je vsekakor pomemben dogodek, saj se je prvič zgodilo, da so bili na tržaško univerzo povabljeni slovenski profesorji iz Ljubljane. Omeniti moramo, da je ljubljanske goste počastilo tudi društvo Pravniki, ki jim je v soboto zvečer priredilo v Devinu večerjo.

Beneška Slovenija

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Čeprav so naši ljudje spomladi precej zaposleni z delom na polju, se je aprila precej živahno razvijal osebni promet, saj je prekoračilo mejo kar 13.336 jugoslovanskih in italijanskih državljanov. Čez glavni obmejni prehod v Stupici je šlo 6377 jugoslovanskih in 1489 italijanskih državljanov.

V zadnjih dneh so pokrajinska oblastva izdelala načrt za ureditev in asfaltiranje poti, ki z glavne državne ceste vodi proti Ažli. Znano je, da je v tej vasi zelo nevaren ovinek, kjer se čestokrat dogajajo hude prometne nesreče. Načrt predvideva tudi ureditev tega ovinka. Za vzdrževanje te ceste bo odslej skrbela pokrajinska uprava, občina pa bo poskrbela, da se v vasi ob cesti zgrade pločniki in zasadijo drevesa.

V Šempetru se je na delu ponesrečil Ivan Manič iz Ažle; padel je namreč tako nerodno, da si je razbil lobanjo in nemudoma so ga morali odpeljati v čedadsko bolnico. Vsi vaščani mu želimo, da bi čimprej popolnoma okreval.

Tudi v Prapotnem so začeli pred kakimi tremi tedni širiti in asfaltirati cesto, ki pelje iz Čedada v Prapotno. To delo je zares nujno, ker je pot v zadnjem času zelo prometna. Saj vodi cesta k obmejnemu prehodu, preko katerega prihaja vsak dan polno ljudi na delo in na čedadski trg. Upamo, da ob tej priliki ne bodo pozabili odpraviti nevarnega ovinka ob vhodu v Prapotno, na katerem je bilo že veliko hudih prometnih nesreč.

IZ ŽABNIC

Dne 18. maja je tovornik zgodaj zjutraj treščil v lepo kapelico sv. Terezije pri Klinarju in jo podrl. Pri tej prometni nesreči ni bilo, hvala Bogu, nobene človeške žrtve, škoda pa je precejšnja. Zanimivo je, da je kip ostal popolnoma nepoškodovan.

IZ RAJBLJA

Pred kratkim nam je zvon naznanil smrt 62-letnega domačina Andreja Flajsa, rudarja v pokoju, ki je že dalj časa bolehal za srčno boleznijo. Njegove telesne ostanke smo položili k večnemu počitku 20. maja. Naj poštenjaku sveti večna luč. Njegovim preostalim pa naj gre naše sožalje.

Zadnji mesec smo doživeli tudi dva vesela dogodka. Dne 14. maja sta si obljudi-

IZ DOBERDOBA

V soboto, 4. junija, v nedeljo, 5., in torek, 7. junija, bo Slovensko gledališče iz Trsta uprizorilo v naši vasi ob 20.30 »Kastelko«, ljudsko igro »Deseti brat« in mladinsko igro »Silni bič«. Ker gre za odlične predstave, prav toplo priporočamo Doberdobcem in celotnemu prebivalstvu naše občine, da se jih udeleže v prav lepem številu.

Predpreteklo nedeljo smo mnogi Doberdobci prisostvovali slovesnemu blagoslovu naših novih orgel. Ob tej priliki so združeni pevski zbori z Goriškega priredili tudi dobro uspel koncert, ki so se ga udeležili tudi številni Goričani in prebivalci sosednih vasi.

Zasluga za postavitve novih orgel, na katere smo Doberdobci upravičeno ponosni,

Kanaljska dolina

la večno zvestobo Marija Rot in France Valas; nekaj dni za njima pa Silvana Coos in Andrej Novak. Obema paroma želimo obilo božjega blagoslova in zadovoljstva v novem življenju.

IZ FOJDE

Pod občino Fojdo spada tudi vas Vile, ki se nahaja na strmem gorskem pobočju nad Fojdo. Se leta 1921 je bilo v vasi 23 družin s 132 prebivalci. Tedaj se naši ljudje niso še izseljevali v inozemske države, tako da je bilo pri ljudskem štetju l. 1921 odsotnih le pet oseb. Danes so se pa tu kot drugod v naši deželi gospodarske razmere hudo poslabšale. Ljudje pač ne morejo živeti na domačih tleh in zato se kar trumoma sele v tuji svet. Še pred tremi leti je bilo v Vilah 19 družin, danes pa jih je le še 9, vsega skupaj 38 ljudi. Jeseni pa bodo to vasico zapustile še tri družine in se preselile v Furlanijo, ker so tam kupile hišo in nekaj zemlje.

V Vilah se v sedmih zadnjih letih ni rodil noben otrok. Nihče si ne mara več zgraditi ognjišča na domačih tleh, vsi odhajajo, domačije pa propadajo. Letos je bilo v vasi še sedem otrok od 7. do 14. leta, ki jih je poučeval neki učitelj iz Neaplja. Zato se bo v Vilah šola zaprla bržkone za vedno, kajti od 7 otrok jih šest pripada tistim družinam, ki se bodo jeseni preselile v Furlanijo.

Tedaj bo v Vilah ostal samo en otrok, šola bo pa izginila za vedno. Kaj pa je vas brez otrok in njihovega živčava na vaški cesti in vaškem trgu?

Čez kakih 5 let, največ pa čez 10 let ne bo v vasi sploh več ljudi.

Kot v Vilah je tudi marsikje drugod po naših vaseh. Število prebivalstva strahotno pada samo zaradi tega, ker se nihče ne briga za vsaj skromno industrializacijo naših krajev.

IZ PODBONESCA

Vso našo okolico je hudo pretresla vest, da so otroci, ki so stikali za gnezdi v gozdu, našli truplo 53-letnega Emila Kodrmaca iz Zapotoka. Mož je odšel pred enim tednom v gozd in se ni več vrnil. Bržkone je pokojniku v gozdu postalo slabo in je zato padel, se udaril v glavo in v osamelosti umrl. Naj pokojniku sveti večna luč. Sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

gre zlasti našemu bivšemu župniku in današnjemu dekanu v Devinu g. Ivanu Kreliču in današnjemu dušnemu pastirju B. Brecelju, ki je napravil nešteto poti, preden so bile orgle postavljene.

Lep slavnostni govor je ob tej priliki imel novi goriški kanonik msgr. Klinec, ki je nove orgle tudi blagoslovil. Pri koncertu so sodelovali pevski zbori iz Doberdoba, Jamelj, Pevme, Jazbin in zbor Lojze Bratuž iz Gorice. Orgle je izdelalo znano podjetje Valiček iz Gorice.

GORISKI POKRAJINSKI ODBOR

V torek prejšnjega tedna je goriški pokrajinski odbor med drugim razpravljala o gradnji avtomobilske ceste Trst — Benetke. Podpredsednik dr. Polesi je tovarišem sporočil zahtevo družbe Autovie Venete, da se ji izda jamstvo, da lahko najame posojilo, s katerim bo zgradila omejeno cesto, ki bo stala okrog 17.5 milijarde lir.

RAZSTAVA ŠOLSKIH RISB

Razstavo šolskih risb v prostorih nižje gimnazije je v soboto otvoril ravnatelj dr. J. Nemeč.

Po njegovem govoru sta bila nagrajena z lepo pripovedno knjigo Edi Bratuž z Nižje gimnazije in Skorjanc Nada s Strokovne šole za najlepšo šolsko (geometrično) risbo; za najlepšo prosto risbo pa sta bila nagrajena prav tako z lepo knjigo Peter Komac z nižje gimnazije in Mozetič Sabina s Strokovne šole.

Pohvaljenih pa je bilo pet dijakov in dijakinj z nižje gimnazije, deset pa s Strokovne šole.

Ob tej priliki ponovno obveščamo občinstvo, da si lahko ogleda razstavo vsak delavnik od 10. do 12. ure; odprta pa bo do 11. junija.

NAGRADE ZA DOKTORSKE RAZPRAVE

Goriška pokrajinska uprava sporoča, da bo tudi letos nagradila s 50 tisoč lirami akademike s stalnim bivališčem na Goriškem, ki bodo v letu 1960 izdelali doktorsko razpravo, katera obravnava kakšno domače vprašanje. En izvod razprave bo moral akademik izročiti tudi pokrajinski knjižnici. S temi nagradami hoče pokrajinska uprava vzbuditi v goriški visokošolski mladini zanimanje za vprašanja, ki so splošnega pomena za goriško pokrajino.

Prošnje ter izvod doktorske razprave sprejema pokrajinska uprava na korzu Italia 55.

IZ RUPE

Pred nedolгим smo poročali, kako se je naša papirnica že toliko okrepila, da je lahko zaposlila še nekaj delavcev; že tedaj smo dostavili, da je v tovarni še marsikaj narobe.

V ponedeljek prejšnjega tedna so delavci pričeli stavkati in obvestili ravnateljstvo, da ne pridejo na delo, če se ne obnovi prejšnji enotni urnik in uvede polurni odmor, do katerega imajo delavci pravico.

Uprava podjetja je pa odpustila z dela vse tiste, ki so v ponedeljek stavkali, med njimi tudi nekaj žensk. Zato sta Delavska zbornica in CISL priredila v sredo opoldne

Iz Goriške

protestno zborovanje, na katerem sta govorila njuna predstavnik Marinello in Bergomas. Istega dne je bil na sedežu Zveze industrijcev v Gorici sestanek, ki so mu poleg predstavnikov industrijcev prisostvovali tudi predstavniki obeh sindikatov. Predstavniki industrijcev so bili mnenja, da bi se morala preklicati odpustitev 10 delavcev, čemur pa se zaenkrat še protivi lastnik podjetja Celotti, čeprav je sam odgovoren za stavko.

Mislimo pa, da bo Zveza industrijcev ta teden poravnala spor v korist delavstva, ker je pravica preočito na njegovi strani.

POMEMBNA NAGRADA

Pokrajinski konzorcij za strokovno izobrazbo iz Gorice je nagradil štiri dijake strokovnih šol na Goriškem, ki so v preteklem šolskem letu dosegli dobre uspehe. Vsak dijak je prejel 10.000 lir. Od štirih nagrajencev so kar trije dijaki slovenske strokovne šole.

Odličnega priznanja se ne vesele le dijaki in njihova šola, marveč tudi naša javnost. Gre pač za jasen dokaz o nadpovprečni ravni slovenske šole, kar bi morali upoštevati posebno tisti starši, ki ne vpisujejo svojih otrok v slovenske šole.

IZ STANDREZA

Standrežce je zelo razveselila vest, da bo SG iz Trsta tudi letos imelo v vasi tri prireditve na prostem. Te bodo na dvorišču konsumne gostilne, ki je za take prireditve zelo primerno, in sicer v petek, soboto in nedeljo prihodnjega tedna ob 20.30.

V petek, 10. junija, bodo uprizorili mladinsko igro »Silni bič«, v soboto, 11. junija, »Kastelko«, ki je že v Gorici zelo ugajala občinstvu, in v nedeljo, 12. t. m., Desetega brata.

JAMLJE — DOL

Zvedeli smo, da se v Jamljah, in sicer najbrž v prostorih stare šole, v kratkem prične krojni tečaj za žene in dekleta. Vsak večer bosta od 19. do 21. ure dve predavanji, tečaj pa bo trajal 10 tednov.

Enak tečaj bo tudi v Palkišču, a le ob nedeljah od 8. do 12. ure.

IZ TRŽIČA

V soboto so v Tržiču splavili 47.700-tonsko petrolejsko ladjo Agip Livorno, ki so jo zgradili v rekordnem času 135 dni, kar je med drugim omogočila v zadnjih mesecih izvedena modernizacija industrijskih naprav v tržiških ladjedelnicah. Botra nove velike petrolejske ladje je bila soproga predsednika republike. Novo ladjo je blagoslovil goriški nadškof msgr. Ambrosi.

GORISKI STOLPNIK

Nekoliko počasi, a vendarle se tudi Goriška v arhitekturi bliža modernim mestom. Dosedanjim trem visokonadstropnim hišam se bo pridružila kmalu še četrta. Blizu kapucinov v začetku ulice Vittorio Veneto je stavbno podjetje Caselgrandi postavilo temelje za 50 metrov visoki stolpnik, ki bo najvišja stanovanjska stavba v Gorici. V stolpniku bo prostora za 46 stanovanj z vsemi pritliklinami.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Dijaška „Antigona“ v Avditoriju

Dijaki slovenskega znanstvenega liceja v Trstu so nadvse lepo zaključili letošnje šolsko leto z uprizoritvijo drame J. Anouilha »Antigona«. Predstava je bila v sredo, 1. junija zvečer v Avditoriju in je pritegnila številno občinstvo, tako da je bila velika dvorana Avditorija zasedena kot le malokdaj.

Režiser prof. Jože Peterlin si je prizadeval, da bi dal uprizoritvi značaj resničnega umetniškega dogodka, in moramo priznati, da se mu je to tudi posrečilo v taki meri, da smo bili prijetno presenečeni. Seveda so mladi igralci še daleč od znanja in sigurnosti poklicnih igralcev, zato pa so znali dati dogajanju na odru neki prisrčen čar svežine in pristnosti, kot nam ga predstave poklicnih skupin le redkokdaj posredujejo. K temu so prispevali vsi nastopajoči, eden manj, drugi več, z ozirom na vlogo in svojo sposobnost, a vsi so se izkazali nad pričakovanjem.

Anouilhova dela »črne serije« niso lahka in zahtevajo od igralca tenkočutno dojemljivost za vse karakterne in psihološke odtenke, pa tudi elegantno sigurnost v nastopu in kultiviranost v govoru. V tem sta se najbolj odlikovala Matejka Peterlin kot mlada Antigona in Griša Mikuž kot Kreon, tebanški kralj. Zelo dobre odrske like sta ustvarila tudi Mara Debeljuh kot varuška in Juju Vodopivec kot drugi stražnik (vsaj menimo, da je bil drugi stražnik tisti, ki mu Antigona pred smrtjo narekuje pismo za svojo ženino. Ta prizor je bil zelo dober in mladi igralec je v njem ustvaril klasični lik polčaja, ki niha med lakomostjo, rahlim sočutjem in strahom, nad vsem pa prevladata njegova neprizadetost in lagodnost, da bi ja ne imel sitnosti).

Novi knjigi Borisa Pahorja in Alojza Rebule

Slovenska Matica bo izdala v svoji letošnji redni zbirki novi pripovedni deli tržaških pisateljev Borisa Pahorja in Alojza Rebule. To sta zbirka Pahorjevih novel »Na sipini« in Rebulov roman oziroma daljša povest, kot jo je označila založba, »Senčni ples«.

Pahorjeva zbirka obsega vrsto novel, črtic in slik, ki jim je snov zajeta iz tržaškega življenja Slovencev pod fašizmom, med vojno in po nji, vmes pa je vpleten cikel pretresljivih skic iz nemškega koncentracijskega taborišča. Pahor opisuje usode pretežno mladih ljudi pa tudi otrok v njihovi puberteti in dozorevanju, kjer posebno nazorno in rezko prikazuje uničujoči vpliv fašističnega potujčevanja na značaj doraščajočih slovenskih otrok, ki se nujno deformirajo v manjvrednostne komplekse. V tem pogledu je posebno značilna novela »Umor nedolžnih otrok« in deloma novela »Njegov bratranec Ciril«. V naslovni noveli avtor opisuje usodo mlade Beneške Slovenke, ki neizbežno in brez rešitve propade v nekem tržaškem bordel. Tako utegne biti naslov zbirke simbolna oznaka za Trst. Vsekakor te Pahorjeve novele in črtice v veliko večji meri kakor druge njegove knjige razodevajo Trst v nedavni preteklosti. Zato bo zbirka tudi s te strani za Slovence zelo zanimiva, saj je ta svet malokje upodobljen s pravo pisateljsko roko.

Rebula je svojo povest »Senčni ples« sam najbolje označil takole: »To je povest današnje evropske tesnobe, gledane skozi prizmo tržaških razmer pod angloameriško vojaško upravo, ko je na slovenskega človeka legla za nameček še zavest dušeče nacionalne odrinjenosti. Je obenem zgodba brezposelnosti in umetniškega ustvarjanja, kraške narave in predsmrtnih občutij, nacionalne in atomske tesnobe, speljana od kmečke kuhinje do mestnega bara, od delovišča na progi do zavezniškega urada, od pomladno ozelenelih ograd do intelektualnega salona, vse na ozadju vmesne zgodbe o potujčenem Jerobniku, kratki povesti v povesti«. Delo je zanimivo tako po svoji vsebini kakor tudi po oblikovni zamisli in izvedbi. Ker obdeluje literarno še malo načeto področje, je tudi motivično privlačno. Pisatelj izraz in slog sta osebno obarvana in domiselna. Tako bo življenjska zgodba mladega slovenskega intelektualca Silvana Kendorja, tankočutnega, krhkega in bolehnega, slovenskemu bralcu nudila poleg umetniškega užitka nedvomno tudi vpogled v doslej malo znano življenje naših zamejskih ljudi.

Marta Ščuka kot Antigonina sestra Izmena je bila v nastopu nekoliko premalo dramatična in karakterne značilnosti, katere ji tragedija pripisuje, so prišle premalo do izraza. Vendar ni bila slaba in večkrat je zaigrala prav učinkovito osebnost treznega, nekoliko plitvega dekleta brez čustvenih zagonov in popadkov heroizma, vendar z mehkim srcem in nežnim sestrim čustvom. O drugih lahko rečemo, da so se potrudili, kolikor so se mogli, in to s pridom.

Režija je bila spretna, vendar pa bi bilo morda predstavi še v korist, če bi bil režiser dejanje še nekoliko bolj razgibal in poživil z različnimi majhnimi domisleki. A tudi tako ni imel lahkega dela, da je podelil antičnemu motivu v moderni preobleki videz aktualnosti in modernosti, hkrati pa trajne veljavnosti.

Scensko glasbo je napisal Pavle Merku. Je moderna in ubrana na tragični motiv, vendar pa je bilo njeno vrednost težko presoditi zaradi zvočnika, ki jo je posredoval dvorani mnogo preglasno ter jo pri tem zelo neprijetno pačil ter potvarjal. Verjetno bi bila veliko bolj učinkovala brez zvočnika.

Scenarija je bila preprosta in funkcionalna. Izdelali so jo dijaki sami po osnutkih Edvarda Zerjale, toda stilizirana figura grškega vojščaka na steni je očitno razodevala tudi roko njihovega učitelja.

Lektor oziroma povezovalc Boris Sancin je bil zelo dober v nastopu in govoru, vendar je bilo tisto napovedovanje morda odveč in je nekoliko utrujalo ter zavlačevalo ritem predstave.

Vsi nastopajoči so bili deležni prisrčnega priznanja občinstva, med katerim smo opazili mnogo uglednih osebnosti. Ta predstava je združila tržaške Slovence, kot se to le zelo poredko zgodi, in to je bila še ena razveseljiva plat te uprizoritve.

E. Z.

Novo pesmarica

V Ljubljani je izšla posebna pesmarica z naslovom Barčica po morju plava. Obsega dvajset pesmi za moški zbor, katere je zbral in povečini uglasbil naš rojak Rado Simoniti. Zanimivost te glasbene zbirke je v tem, da se vsebina nanaša samo na eno tematiko: na morje in življenje ob njem. V slovenski zborovski literaturi je do danes povečini prevladovala slika gore in polja, zdaj je dodan še nov element morja.

Nehote se pri naslovu spominjamo, da je v Gorici izšla v dobi najhujšega fašističnega pritiska zbirka pesmi z naslovom Barčica. Ponatisnjena je bila še trikrat, ker smo tako živo občutili potrebo,

Hlavaty v Občinski galeriji

V tržaški občinski galeriji razstavljajo te dni štiri tržaški umetniki: Augusto Abrami, Livio Franceschini, Roberto Hlavaty in Vladimiro Sircely.

Franceschini in Hlavaty razstavljata same akvarele, Sircely tempere, Abrami pa največ oljnatih slik. Pri vseh prevladujejo pokrajinski, največ tržaški in kraški motivi. Priljubljeni so jim motivi iz tržaškega starega mesta.

Najmočnejši umetniški osebnosti med njimi sta Hlavaty in Franceschini. Ta zadnji ima zelo razvit estetski čut za barve in njegovi akvareli so barvno izredno prijetni ter razodevajo popolno obvladanje akvarelne tehnike. Morda bi mu lahko napravili rahel očitek, da preveč popušča svojemu nagnenju do prijetnega in prikupnega na škodo globlje vsebine, vendar teži tudi za to.

Hlavaty je bolj skop in hkrati krepkejši v svojem izrazu. Z nekaj močnimi, samozavestnimi potezami čopiča zna zajeti na papir bistvo svojega motiva. Zelo lepi so njegovi akvareli kraške pokrajine v različnih letnih časih in zlasti zimski z dramatičnim nasprotjem belega in temnega. Vendar ga ne zanima samo idilična ali dramatično razgibana lepota kraške pokrajine, ampak tudi dinamičnost moderne tehnike, kot se kaže v visokih ognjih in toplinih pečeh železarne. Pri tem so njegove barve kljub umerjenosti v tonih skladne in prijetne. Hlavaty je mojster akvarela, kot so le redki. Zdi

da se s pesmijo ohrani naša govorica. Ker živimo primorski Slovinci pri morju, je goriški krog zbiralec izbral naslov Barčica in postavil na uvedno mesto pesmico, ki je dala ime za Simonitijevo zbirko.

Umril je Boris Pasternak

V ponedeljek je po dolgi in zavratni bolezni umrl znani ruski pisatelj in pesnik Boris Pasternak. Bilo mu je 70 let. V inozemstvu je Pasternak zaslovel leta 1958, ko mu je bila za roman Doktor Zivago podeljena Nobelova nagrada. Pisatelj je to največje književno nagrado na svetu moral, kot znano odkloniti, ker so tako želela sovjetska politična oblastva.

Odličen uspeh slovenskega zbora

V nedeljo se je v Vidmu zaključilo tekmovanje v zborovski glasbi, ki ga je priredila Italijanska Radiotelevizija iz Trsta. V kategoriji A (mešani zbori) je prvo mesto osvojil slovenski zbor »Jacobus Galus« iz Trsta, ki ga je vodil priznani dirigent Ubald Vrabec. K odličnemu uspehu iskreno čestitamo. (Zaradi pomanjkanja prostora, bomo prihodnjič objavili obširnejše poročilo o tem nastopu).

Dnevnik kot učilo

V realni gimnaziji in na višji ženski šoli v Billrothstrasse na Dunaju uporabljajo že več časa kot važni učni pripomoček neki dunajski neodvisni dnevniki. Dijakinje kupijo list na poti v šolo in profesorji jim pri zemljepisni in gospodarski uri razlagajo članke v njem, ki se nanašajo na ta dva predmeta. Izkazalo se je namreč, da dijakinje tak »konkreten« pouk mnogo bolj zanima in da imajo veliko več koristi od njega kot od »bifljanja na pamet« raznih števil in imen, ne da bi si predstavljale pri tem kaj določnega.

Začelo se je pred nekaj leti, ko so hoteli v Avstriji zvišati cene premoga. To je vzbudilo v dunajskih družinah veliko razburjenja in o tem so govorile dijakinje tudi v šoli. Profesorji so jim skušali razložiti, kako je prišlo do tega pojava in da je podražitev premoga samo zadnji člen v dolgi in zapleteni gospodarski verigi. Pri tem so začeli uporabljati dnevniki. Stvar je ugajala tako profesorjem kot dijakinjam in je postala trajna, čeprav so morali profesorji zaradi tega vzdržati hude spopade z višjimi šolskimi oblastvi, ki pa so končno popustila, ko so se prepričala, da ima pouk od tega samo korist. Najpomembnejše in najbolj poučne članke si gojenke izrežejo ter jih nalepijo v svoje zvezke za gospodarski in navadni zemljepis. Seveda niso vse učne ure tistih dveh predmetov posvečene branju in komentiranju dnevnikov. To se dogaja v tako imenovanih »aktualnih urah«. Ena izmed dijakinj ima referat, ki mu sledi splošna debata.

S tem hočejo profesorji navaditi dekleta, da bi se znašla v praktičnem življenju in znala tudi praktično uveljaviti svoje znanje v njem.

se mi, da ga v tem pogledu javnost vse premalo ceni, morda zato, ker je bil precej časa akvarel kot umetniška panoga nekoliko zapostavljen, seveda po krivici. Dejansko pa je vsak njegov akvarel drobna dragocenost, polna iskrenega doživljanja in spontanosti.

Sircelyjeve tempere se odlikujejo po izvirnosti motivov in po resnosti, s katero si hoče umetnik izoblikovati osebni slog. Abrami je v svojih oljih in risbah konservativno, figurativno usmerjen. Olja so barvno bogati in razgibani odrazi njegovih razpoloženj.

Razstava teh štirih umetnikov bo odprta v Občinski galeriji na Trgu Unità še do 6. junija zvečer.

M.

KROŽEK SLOVENSKEGA IZOBRAZENCA
v Trstu vabi na sestanek, ki bo v petek, 10. junija, ob 20.30 v društvenih prostorih v ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje vseučiliščnika Pavla Tonona:

»O RAKU IN NOVOTVORBAH«

Po predavanju razgovor o letovanju in bližnjem izletu.

GOSPODARSTVO

Superfosfat razkužuje hleve...

Nedavno tega je bil v Parizu sestanek kmetijskih strokovnjakov, ki so razpravljali samo o fosfornih gnojilih. Prisotni so bili zastopniki vseh evropskih držav in nekaterih dežel iz Afrike ter Bližnjega vzhoda.

Na dnevnem redu je bilo med drugim vprašanje, ali je primerno trositi superfosfat po gnoju, oziroma nastilju v govejih in ovčjih hlevih ter svinjakih. O tem so poročali predvsem Francozi, Svicarji in Nemci. Ti so soglasno trdili, da superfosfat razkužuje hleve, tako da iz njih izginejo različne bolezni. Nemci so tudi poročali o nekaterih poskusih; tako so ugotovili, da v svinjaku, kjer so redno trosili superfosfat, so prašiči porabili v 4 mesecih manj krme, a je kljub temu vsak prašič povprečno pridobil po 7,75 kg več na teži kot v hlevih brez superfosfata; krave — molznice so dale mnogo več mleka v tistih hlevih, kjer so redno trosili superfosfat. Poleg tega nemški strokovnjaki trdijo, da je gnojilna vrednost hlevskega gnoja mnogo

večja in da gnoj mnogo prej dozori, če se že v hlevu raztrosi superfosfat.

Iz tega lahko sklepamo, da so hlevi bolj zdravi in bolj primerni za živino, če po gnoju ali nastilju redno trosimo superfosfat. Ne bomo sicer raztrosili ogromnih količin, temveč nekajkrat na teden po eno pest pod vsako žival.

REVOLUCIONARNA KORUZA

Neki ameriški raziskovalec hibridne koruze v Illinois (W. S. Mum v Milfordu) vzgaja novo sorto koruze, katere seme bo baje prišlo na trg prihodnje leto (1961). Izhodišče za novo sorto sta neka hibridna koruza in neka močna trava (teosinto), ki raste v toplih predelih Amerike. Nova sorta požene iz enega semena po 5 — 6 stebel, na vsakem stebelu pa je 6 do 10 storžev, ki so dolgi 15 do 20 cm in imajo kot svinčnik debel kocolj. Nova sorta baje uspešno kljubuje suši.

POTAKNJENCI Z JECMENOM

Podeželske gospodinje razmnožujejo gorečke (geranije - pelargonije), nageljne, rožmarin in mnogo drugih cvetlic tako, da vtaknejo v spodnji konec potaknjenca ječmenovo ali tudi pšenično zrno. To kmalu izkali, požene korenine in gospodinje mislijo, da se potaknjencec s temi koreninami prehranjuje. Gospodinje se sicer v tem motijo, vloženo zrno vendar koristi. Pri kalitvi vsakega zrna — semena se namreč tvorijo posebni hormoni, ki pospešijo, da se potaknjencec prej ukorenini.

METASEQUOIA GLYPTOSTROBIDES

Tako se imenuje iglavec, katerega so pred 10 leti odkrili v gozdovih kitajske pokrajine Set-Chuen. Sekvoje spadajo med predpotopna drevesa. Ta pa je še posebej zanimiva: med letom je njena krona zelena, proti jeseni postane rdeča in tedaj začnejo odpadati iglice. Raste zelo hitro in doseže tudi 30 m višine. Letos se je Meta-

sequoia pojavila v cenikih nekaterih italijanskih drevesničarjev, ki so z veliko težavo dobili seme iz Kitajske. 60 cm visoko drevesce stane 2.000 lir.

Glavna sovražnika krompirja

sta koloradski hrošč ali krompirjevec in peronospora: oba namreč lahko uničita pridelek.

Če hočemo uničiti koloradski hrošč, je najbolje, da krompirišče poškopimo z raztopino gesarol 50: v 100 litrih vode raztopimo 200 gramov gesarola 50. Če pa hočemo preprečiti napad peronospore, moramo krompirišče poškopiti z raztopino asporja (v 100 litrih vode raztopimo 300 gramov asporja). Lahko pa obe škropili tudi pomešamo: v 50 litrih vode raztopimo 200 gramov gesarola 50, v drugih 50 litrih vode pa 300 gramov asporja; nato obe raztopini združimo, premešamo ter škropimo. Paziti moramo, da čimbolje poškopimo spodnje strani listov. (Poškropi tudi paradiznike!)

Krompir ima seveda še druge sovražnike, od katerih je precej hud sovražnik bramor. Uničimo ga tako, da potresemo zastrupljeno vabo: uporabljamo že pripravljeno zastrupljen riž ali pa vabo pripravimo sami, najbolje iz riža ali zdrobljene koruze in geodrina PB 20. Bramorji bodo kmalu imeli mladiče in takrat niso tako izbirični glede hrane: nudimo jim strupa, najbolje nekaj zrn pri vhodih v njih podzemne rove.

SONCNICE V SOV. ZVEZI

V Sov. zvezi zasejejo letno okoli 5,5 milijona ha z oljaricami, in sicer 4,5 milij. ha s sončnicami, 400.000 z lanom, 350.000 z gorčico, 150.000 ha z ricinom, ostalo s sojo, sezamom in podzemeljskim oreškom (pištači).

Nad 65% vseh rastlinskih olj dobijo iz sončnic. Srednji pridelek sončnic na ha znaša okoli 12 stotov, a ta hektarski donos se iz leta v leto viša, ker širijo novo vzgojene sorte, ki dajo srednje pridelke od 35 in tudi več stotov na ha. Vzgojili pa so tudi nove sorte sončnic, ki vsebujejo mnogo več olja kot prejšnje: poznajo sorte, pri katerih predstavlja olje tudi več kot polovico teže osušenega semena.

Škropi pravilno!

Prevečkrat opažamo, da imajo škropilnice preveliko razpršilno luknjo, tako da kmetovalci kar oblivajo trte in sadno drevje ter se škropilo cedi po tleh. Zaradi takega ravnanja imamo dvojno škodo: porabimo preveč škropila, a obenem ne zaščitimo dovolj rastlin pred boleznimi in mrčesom. Škropilo se ne ustavi na rastlini, marveč odteka in se odcedi, na rastlini pa pusti premalo zaščitne snovi.

Škropilnice morajo biti opremljene z majhnimi razpršilnimi luknjicami, tako da razdeljujejo škropilo v majhnih kapljicah v obliki meglice.

NE MEŠAJ MODRE GALICE Z ASPORJEM!

Italijanski strokovnjaki in tudi večina vinogradnikov so se, kot vidimo, že odločili za uporabo asporja oziroma nebakrenih pripravkov v boju proti peronospori. Vedno manj je danes vinogradnikov, ki škropijo samo z raztopino modre galice in apna.

Na svetu pa se najdejo tudi »pametni« ljudje, ki takole modrujejo: »Proti peronospori ne bomo uporabljali niti same modre galice niti samo nebakrenih škropil, obe sredstvi bomo skupaj pomešali in bomo gotovo dosegli učinek, kajti če ne za leže eno sredstvo, bo pa drugo«. Mnogi so tako tudi ravnali, a učinek je bil porazen. Poskusi so namreč dokazali, da baker zmanjša in končno uniči učinek zineba, ki je glavni sestavni del asporja in drugih nebakrenih škropil.

Zato ne smemo obeh škropil mešati; lahko pa enkrat škropimo z raztopino modre galice in apna, drugič pa z nebakrenimi škropili ali narobe. Najbolje pa je, če uporabljamo vedno isto škropilo, se pravi nebakrene pripravke.

ŽENA IN DOM

HITRO PRIPRAVLJENA ZAKUSKA

Ker so danes tudi mnoge žene zaposlene, a imajo kljub temu tu pa tam v hiši goste, je važno vedeti, kako se pripraviti prigrizek, ne da bi bilo treba izgubljati preveč časa z njegovo pripravo.

Ce si povabila goste za 17. ali 18. uro, jim je treba ponuditi prigrizek s primerno pijačo, kot so n. pr.: čaša tople čokolade, čaja, kave, ali kaj drugega. Dobro pijačo dobite, če namočite v lahkem belem vinu 2 ali 3 banane, delce hruške in pomaranče in mnogo sladkorja. To pijačo najlaže pripravite v veliki posodi, v katero lahko postavite tudi kos ledu. Pijačo lahko ponudite skupno z obloženimi kruhki, ki jih lahko nekoliko spečete, da dobe lepo barvo in postanejo okusnejši.

Kruhke in pijačo postavite na eno mizo, tako da si gosti lahko sami postrežejo, vi se pa lahko udeležujete razgovorov, ne da vam bi bilo treba vselej vstajati, da nekaj ponudite.

CIPKE SO SPET V MODI

Francoske modne revije objavljajo zadnji čas modele, za katere je značilno, da jih spet krasijo —

čipke. Z različnimi spremembami jih lahko povsod vidite: na oblekah, bluzah in tudi na temnih oblačilih, kjer služijo za motiv. Ne vemo še, če bodo ženske to modo osvojile, a čipke so gotovo modna novost, saj služijo kot okras skoraj na vsakem modelu.

Čipke lahko uporabljamo: na športni obleki, na dnevni obleki iz progaste tkanine, kot viden motiv na temni obleki, na športni bluzi iz »jersey« in brez rokavov.

NAŠ RECEPT

Makaroni z zeleno papriko: 60 dkg makaronov, slan krop, 1 dkg masti, 1 čebula, 1 strok česna, 5 zelenih paprik, 5 dkg paradiznikove mezge, sol, zeleni peteršilj, 2 dkg moke.

V masti prepražimo sesekljano čebulo, česen, na rezance zrezano očiščeno zeleno papriko. Nekoliko prepraženo potresemo z moko, in nekaj časa pražimo, nato malo zalijemo, solimo in kuhamo. Ko je paprika mehka, ji primešamo v slanem kropu kuhane, odcejene in z mrzlo vodo prelite makarone in paradiznikovo mezgo.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

»SLOVENSKE DEMONSTRACIJE«

Pridige pri Sv. Antonu Novem so bile sicer dobro obiskane, pravi list, ali udeleženci niso bili iz središča, ampak so prihajali iz oddaljenih delov mesta. To pa zato, da prirejajo v središču »slovenske demonstracije«. Tako je nekdanj hotela Avstrija, sedaj pa je čas, da prenehajo ti poskusi slovenjenja središča Tr-

90. Dr. E. BESEDNJAK

sta. Če hoče vernik iz mesta poslušati slovensko besedo, naj le gre ven v predmestja, je modrovala La Nazione in z njo vsi laški narodni neustrpnosti.

Ista krivična težnja, katero lopažamo še dandanašnji, da se namreč slovenski verniki, kolikor je le mogoče, izrivajo iz mestnih cerkva čim dalje v predmestja in okolico. Edinost je dokazovala, kako je taka politika v nasprotju s cerkvenimi predpisi, zlasti še zavoljo tega, ker prebivajo Slovenci tudi v osrednjih predelih Trsta v več ko zadostnem številu, da jim pritiče izven vsakega dvoma dušno pastirstvo v lastnem jeziku. V dokaz je Edinost poklicala nacionalističnim zagrizencem v spomin, kako je menda pri zadnjih državnozbornih volitvah italijanski kandidat v boju s slovenskim dr. Gregorinom le z največjo težavo zmagal v tretjem mestnem okraju, ležečem v neposredni bližini cerkve Sv. Antona Novega.

Da so slovenski verniki prisotni v vseh mestnih okrajih v dovoljnem številu, velja v glavnem še danes za Trst, a njihove potrebe po dušnem pastirstvu v lastnem jeziku se samovoljno kar po načrtu prezirajo. V cerkvah o. klaretancev, jezuitov in na Greti na priliko se ne sliši nikoli niti besedica slovenščine in tu se naši ljudje ne morejo niti spovedati v slovenščini.

Verskih razlogov za tako ravnanje cerkvena oblastva niso mogla tedaj in tudi danes ne morejo navesti. Ne dušnopastirske potrebe, ampak nacionalizem je pri tem ravnanju odločilen. Kristusova zapoved: Pojdite in učite vse narode! jih pri tej protislovenski politiki v vesti prav nič ne vznemirja, v dejanskem življenju Kristusovega navodila ne upoštevajo.

TRŽAŠKO - KOPRSKI ŠKOF BARTOLOMASI

Teh težkih besed Šček ni napisal kar tako, brez pomisleka, temveč je kot politik pri tem imel še svoje posebne namene. V prvi vrsti je hotel škofa, ki je bil srčno dober človek, a v manjšinskih stvareh neizkušen, predramiti k zavesti njegove prave naloge na našem strastno razgibanem narodno mešanem ozemlju.

S škofom Slovenci dotlej nismo bili zadovoljni. Preveč je stal pod vtisom in vplivom nacionalističnega okolja svojih italijanskih duhovnikov, prežetih mržnje do vsega, kar je slovansko. Slovenske pridige in molitve so jih dražile in »izzivale«. Tako se jim je posrečilo, kot smo že povedali, jih ukiniti pri Sv. Antonu Starem ter tako uničiti naše stoletne običaje v Starem mestu. To je bil za našo ljudstvo zgodovinski udarec!

Da je Bartolomasi zagrizencem to dovolil, smo mu Slovenci močno zamerili. Kmalu zatem so se spravili, kakor sem omenil, še n-slovenske pridige pri Sv. Antonu Novem. V redu, tudi ni bilo, da je tržaško - koprski škof k vsem nezaslišanim zločinom, izvršenim za časa volitev v Istri tudi v cerkvah in nad dušnimi pastirji toliko časa molčal.

Virgil Šček mi je pripovedoval, kako je škofa obiskal, mu razložil razmere in našel naposled pri njem mnogo razumevanja. Uspeli so bil, da je Angelo Bartolomasi že teden po državnozbornih volitvah, dne 21.

maja, izdal uradni protest proti zločinom v naši domačiji. Objavljen je bil v škofijskem listu ter se prečital s prižnic. Ker je listina zelo važna, jo hočem v širokem posnetku natisniti.

»OGORČEN GLAS«

»Dolžnosti mojega poklica«, je začel škof, »in globoka presunjenost srca me silita, da dvignem ogorčeno svoj glas in da vstanem v svečanem protestu proti nasilnim in žalostnim dogodkom, ki so se v najnovejšem času izvršili iz sovraštva do posvečenih oseb in stvari.«

»Protestiram proti napadom na cerkve, župnišča in župne urade.«

»Protestiram zoper grožnje in strahovanja z orožjem, besna mučenja, ranjenja in pretepanja župnikov in kaplanov, ki so bili iztirani ter prisiljeni bežati. Zapustiti so morali več ko 10 župnij in kaplanij, ki so zdaj oropane svetih opravil in duhovne pomoči.«

»Vselej sem sicer pripravljen primerno kaznovati duhovnike, kadar ne spolnujejo lastnih dušnopastirskih dolžnosti, če so le pritožbe proti njim natančno določene in z dokazi podprte; nikakor se pa ne morem strinjati in tega ne morem dovoliti, da si gruče zasebnikov, ne ozirajoč se na cerkveno in državno oblast in teptajoč zakone pravičnosti in človečnosti, prilaščajo pravico do sumaričnega ravnanja le na podlagi praznih obrekovanj ljudi, ki so prežeti strankarskih strasti. Taka dejanja so pravcate krutosti in javne nadloge, zlasti kadar se izvršujejo nad neoboroženimi osebami, oropanimi vsake pomoči in obrambe.«

»Protestiram kot Pastir, ki mu je pri srcu njegova čreda in se mu smili; kot škof, čigar dolžnost je, da varuje nedotakljivost Cerkve in skrbi za spoštljivost njenih oseb, ter ki se je dvignil v obrambo svoje črede, brž ko so začeli prihajati glasovi o teh dogodkih, globoko žalečih njegovo srce.«

(Dalje)

Kmalu so bili prave človeške razvaline, da so nam vzbujali usmiljenje. Vendar ne vsem. Ko so prejeli svoj obrok hrane, se je tudi njihova skupina umaknila v sosednji rov, da bi tam v miru pojedla pičli obrok, ki je komaj zadostoval za življenje. Umaknili so se v najbolj oddaljeni kot, da bi bili čimbolj izven dima in v miru. Toda tam so včasih planili po njih Rusi in jim bliskovito iztrgali iz rok kruh. Če je kak Italijan obupan ali besen hitel za njimi, vpijoč »Ladri! Ladri!«, je bil še tepen. »Job tvoj mat!« je vpil kak Rus in ga treščil po tleh ali ga sunil s pestjo v obraz.

Prve čase se je večkrat zgodilo, da je takšnega protestirajočega Italijana pretepel še kapo, ker ni vedel, za kaj gre. Menil je pač, da je dobil histeričen napad ali da bi se rad pretepal. Rusi so se s hinavskim zgražanjem trkali po čelu in kazali nanj ter se zvito posmehovali.

Tudi nam drugim ni bilo jasno, kaj se je pravzaprav zgodilo. Pripovedovanje Italijanov je bilo tudi za tiste, ki smo razumeli, prefantastično, da bi mu bili mogli verjeti. Ker pa se je to, kot omenjeno, večkrat ponovilo, smo dejali Italijanom, naj se drže nas, da jih bomo zaščitili; šele potem in ko smo Rusom pokazali, da jih zelo obsojamo zaradi tega, je bil mir. Izgovarjali so se s tem, da morajo oni delati tudi namesto Italijanov, ki lenuharijo in se delajo izčrpane, zato je pravično, da tudi pojedjo njihov obrok. Kot povesod, so bili tudi tu Rusi organizirani v tolpo, ki je pri kraji, v pretepu in tudi v dobrem, zvesto držala skupaj, tako da se jih je še kapo bal in ni nikoli nastopil proti njim, kadar so oropali Italijanom kruh.

Kljub temu, da nas je trpljenje in nepopisno pomanjkanje počasi popolnoma otopelo in napravilo skoro brezčutno celo do lastne usode, pa se nam je ta kraja kruha zdela vendar pošastno

Tekma s smrtjo 14.

E. Z.

grda. Od takrat smo gledali Ruse z nekim zaničevanjem in skoro s studom. Verjetno niso bili vsi enaki in nekateri so vzbujali v razgovoru kar simpatičen vtis, toda odlikovali so se po popolnem pomanjkanju človeškega obzira in dobrohotnosti do drugih, razen morda do članov lastne tolpe.

Med njimi je bilo tudi nekaj Kozakov z bolj ali manj mongolskimi obrazi in porusenimi imeni, n. pr. Ahmatov. Vendar so poudarjali lastno kazakstansko narodnost. Rusi so jih pa smatrali za svoje. Vsekakor se nam je zdelo, da so ne samo po imenu, ampak tudi po svoji miselnosti že zelo asimilirani in to je tudi najbrž namen ruske politike v azijskem delu Sovjetske zveze.

IX.

Ure od polnoči do jutra so se vlekli obupno počasi. Bili smo zaspani in trudni, pri tem pa je bilo treba prav takrat najbolj trdo delati. Treba je bilo izpolniti dnevno normo. Vsako zaostajanje je bilo nevarno. Civilni delavci, ki so vrtali luknje za razstrelitev, so bili nervozni in slabe volje ter so priganjali še nas, da o kapotu niti ne govorim. Toda na srečo ta ni mogel vzdržati, ne da bi rjovel, in tako se nam je vedno že od daleč napovedal s svojim hreščečim pijanskim glasom, čeprav je bil seveda trezen, saj v taborišču ni mogel priti do pijače.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Kdo bo letošnji nogometni prvak Jugoslavije?

Tekme za jugoslovansko nogometno prvenstvo se bližajo koncu, a strokovnjaki in ljubitelji tega športa še vedno ugibajo, kdo bo letošnji državni prvak.

Čeprav je Crvena zvezda najresnejši favorit, so mnogi prepričani, da Dinamo še ni vrgel puške v koruzo. To moštvo ima zaslugo, da je oživilo letošnje tekmovanje. Plavi so iz nedelje v nedeljo navduševali športnike s svojo lepo igro in često iznenadili navijače s nepričakovanimi izidi. Do konca tekmovanja čaka Zagrebčane precejšnji napor, a ti kljub temu upajo, da bodo osvojili častni naslov. Vaditelj Antolković je sicer dejal, da je zadovoljen, tudi če se njegovo moštvo uvrsti na drugo mesto, češ da je to velik uspeh.

Če je Crvena zvezda spet na tem, da postane prvak, se mora zahvaliti zlasti Beari. Letošnja pomlad je pomlad vratarja Vladimira Beare, ki zlasti v zadnjih tekmah predstavlja domala nepremagljivo oviro pred vrati Crvene zvezde.

DOLOČILI SO SKUPINE OLIMPIJSKEGA NOGOMETNEGA TEKMovanja

Predsednik Mednarodne nogometne zveze Barassi je 24. maja z žrebom določil skupine za finalno nogometno tekmovanje na letošnji Olimpiadi.

V finale se je uvrstilo 16 državnih reprezentanc, ki so tako uvrščene:

1. Jugoslavija, Bolgarija, Turčija in ZAR;
2. Italija, Anglija, Brazilija in Formoza;
3. Poljska, Danska, Argentina in Tunizija;
4. Francija, Madžarska, Peru in Indija.

Glavni favoriti so Jugoslavija, Italija, Poljska in Madžarska.

JUGOSLOVANSKI POKAL

Dne 25. maja so v Beogradu odigrali finalni odbojkarški tekmi za pokal Jugoslavije. Moška ekipa Crvene zvezde je odločno porazila (3:0) Mladost, žensko moštvo Partizan pa je premagalo Maribor z izidom 3:0.

Moštvo Crvene zvezde igra l.p. in učinkovit nogomet. Če bo tako nadaljevalo, mu bo gotovo uspelo osvojiti častni naslov.

Kaj se pa lahko še zgodi do konca tekmovanja? Ker je žoga okrogla, se lahko primeri, da Dinamo iznenadi Crveno zvezdo, da Partizan osvoji današnje mesto Dinama in da Vojvodina v zadnjem trenutku izpodrine splitsko moštvo Hajduk s prvih mest.

V zlati sredini ni povsem mirno, ker bo sedem prvih enajstoric tekmovalo za SE-pokal. Poleg omenjenih 5 ekip ima Sarajevo kar precej točk in bo tako po vsej verjetnosti nastopil v tem zanimivem tekmovanju. Kdo bo sedmi? Velež, Radnički, Beograd ali Rijeka?

Ze danes pa lahko računamo, da bosta iz prve lige izpadli ekipi Budućnost in Sloboda. Morda ekipi po svoji igri nista tega zaslužili, toda število nabranih točk je preskromno, da bi se lahko uvrstili med najboljša moštva.

Veliko zanimanja je vzbudilo tudi 13. srečanje za pokal Jugoslavije. Doslej so ta pokal osvojili: Crvena zvezda petkrat (1948, 1949, 1950, 1958, 1959), Partizan štirikrat (1947, 1952, 1954, 1956/7), BSK dvakrat (1953, 1955), Dinamo pa enkrat (1951).

Čeprav je bil Partizan favorit tekmovanja, so igralci Dinama premagali nasprotnike s tesnim izidom 3:2 in tako drugič osvojili častno trofejo.

Z odločno zmago proti Portugalski so se Jugoslovani uvrstili v polfinale Pokala evropskih držav. Jugoslavija pa se je prej uvrstila tudi v finalno tekmovanje za letošnje olimpijske igre.

Ze pred leti je nastala potreba, da se jugoslovanska reprezentanca pomladi in se tako pripravi na Olimpiado 1960. To je bilo izvršeno in Jugoslavija ima danes moštvo, s katerim lahko nastopi bodisi na Olimpiadi kot v drugih tekmah. Proti Portugalski so v Beogradu igrali samo olimpijski kandidati, razen Sekularca, ki nima pravice, da nastopi v Rimu, ker se je udeležil tekem za svetovno prvenstvo. Visoka zmaga vigrane enajstovice doka-

zuje, da se je trud izplačal in da je Jugoslavija dobila mlado ekipo, ki jo lahko častno zastopa še dolgo let.

Soškić je odličan vratar. Branilca Djurković in Jusufi tvorita izvrstno obrambo tudi za najboljše napade. Srednja vrsta ima dva odlična halfa: Perušića in Zanetića. Dobro obeta tudi srednji branilec Nikolić.

Z mladimi silami se je prodornost napada še povečala. Kostić je nevaren strelec. Plodovit je tudi Galić, Dober je Knez in uspešen je tudi Čebinač.

SLOVENSKI DIJASKI DOM

Uprava Slov. dijaškega doma nam je poslala v objavo naslednje obvestilo:

1. Dijaki, ki nameravajo vstopiti v šolskem letu 1960/61 v Slovenski dijaški dom kot redni ali zunanji gojenci, morajo vložiti prošnjo za sprejem na posebnih tiskovinah, ki jih dobijo pri upravi Slov. dijaškega doma v ul. Ginnastica 72/1 ali pri predsednici Dijaške Matice v ulici Roma 15/II. (SPZ).

2. Prošnje se sprejemajo neprekinjeno do izpolnitve vseh razpoložljivih mest.

3. Dijaki, ki niso v gmotnem položaju, da bi plačevali celotno vzdrževalnino, naj vložijo pri Dijaški Matici posebno prošnjo za podporo po navodilih razpisa Dijaške Matice.

4. Vsa ostala pojasnila in navodila prejmejo prosilci pri naslovih navedenih v 1. točki.

DIJASKA MATICA SPOROČA:

Prošnje se vlagajo na posebnih tiskovinah, ki jih prosilci dobijo pri predsednici Dijaške Matice v ul. Roma 15/II. (pri SPZ) ali pri upravi Dijaškega doma v ulici Ginnastica 72/1.

Prosilci lahko prosijo:

- a) za podporo za plačevanje vzdrževalnine v Dijaškem domu;
- b) za izposojevanje šolskih knjig iz knjižnega sklada;
- c) za podporo v drugih oblikah.

Prošnje sprejemata do 31. julija t. l. predsednica Dijaške Matice ali pa uprava Dijaškega doma. Uradne ure v Dijaškem domu so v času počitnic vsak delavnik od 9. do 12. ure.

Vsa potrebna pojasnila in navodila prejmejo prosilci pri zgoraj navedenih naslovih.

Mrzlični dnevi

Zadnja dva dneva oktobra 1918 sta kazala v zaledju avstro-ogrske monarhije kaj temno sliko. Razsajala je strahovita španska mrzlica, ki je kosila na tisoče življenj. S fronte se umikajoči vojaki in ubežniki so ustanavljali »zelene« kadre in ropali, vsepovsod so se pasli razgnani vojaški konji. Po njivah so ležali nepokopana mrhovina, odmetano orožje, polomljeni vozovi. Vsi smo imeli občutek, da ni več gospodarja. Iz daljave se je še vedno slišalo zamolklo bobnenje. Po cestah pa vzkliki novi Jugoslaviji in krožile so nasprotujoče si novice.

V to zmedo glasov in gibanj je udarila vest, da je na Dunaju revolucija in da je cesar Karel pobegnil. Starejši ljudje, katerim se je zdela cesarska oseba kot mirujoči tečaj sredi valovja, so obstrmeli. Začeli so se zavedati, da se rušijo tisočletne ustanove in da vstaja iz ruševin in naplavin nov svet.

Na Dunaju so 30. oktobra vdrli vojaki in dijaki s profesorji na trg pred parlament. Starodavno cesarsko zastavo so potegnili z droga. Razvili so rdečo. Poslanca Renner in Dinghofer ščuvata množico: »Pred vojno ministrstvo!« Spotoma zvenketajo razbite šipe na kavarnah. Častniki snemajo cesarske značke s čepic in jih menjujejo z narodnimi. Množica se ustavi, ko se razglasi ustanovitev republike Nemške Avstrije.

Vojno ministrstvo pošlje ponoči brzojavko Narodnemu svetu v Zagreb, da mu

133

RADO BEDNARIK

V SONCU IN SENCİ

(Usoda Habsburženov)

izročja vso vojno mornarico in trdnjave ob Jadranu. Tudi v Budimpešti teče kri.

Nove vlade poedinih narodov pozivajo svoje čete, naj se umaknejo z bojišča. Maršalu Borojeviću ukaže Narodni svet, da takoj odpusti slovenske čete in jih da na razpolago maršalu Istvanoviću.

Nemški generali se še drže na bojišču, čeprav je italijanska armada že obkolila vse polke, ki se niso umaknili. Cesar se je zatekel na Madžarsko. Za vsako ceno skuša obdržati krono sv. Štefana. Pomagajo mu grof Tisza in velikaši, ki se boje ljudske vstaje. Vojaštvo vdre v grofovo vilo in ga ustrelji v trebuh. Glave začno padati. Tisočletna Avstrija in z njo povezani Ogrska in Nemčija se rušijo v prah in pepel.

Revolucija v Trstu

Tržačani so trideseti oktober preživeli v strahu. Ljubljana je bila že v jugoslovanskih rokah, v Pulj so priplule angleške in ameriške ladje. Tržaški cesarski namestnik baron Fries-Skene je pobegnil z avtom proti Ljubljani, kjer ga je aretirala Narodna straža. Za svojim gospodarjem so beža-

li nemški uradniki. Mesto je bilo prepuščeno samo sebi. Meščani so se zaklepali v hiše, ker so se bali, da se bodo množice demonstrantov na ulicah spopadle. Tiha sovražstva se ob takih dneh razpihnejo v plamene.

Množica je odprla ječe. Pred Narodnim domom je prišlo do spopada med demonstranti in vojaki, katerim so trgali s čepic narodne kokarde. Zaprasketale so puške in kot prva žrtev razburkanih narodnih mrženj je padel pred Narodnim domom Slovenec Irgolič, uradnik državne železnice.

Italijanski socialisti in liberalci so ustanovili »Odbor za javno blaginjo«. Slovenci so še isti večer po svojih zastopnikih, dr. Rybaru za Narodno stranko in Golouhu za socialiste, zahtevali, naj se ustanovi skupen odbor, da poskrbi za mir in da ne pride do pogromov.

(Dalje)

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20

Telefon 29-477

3

za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eP
o
t
vn
e
z
n
a
n
oSamuel
ScowillMiki
Muster

19. Stric Tom je nadaljeval s prevajanjem: »Na listu je zapisana skrivnost jezera Eldorado. Sam sem videl neke noči zlatnega moža, ki je vrgel v jezero ogromno zlata in dragih kamnov. Narisal sem zemljevid jezera, v katerem je skritih dovolj zakladov za najino in najinih otrok življenje.« Vsi so ga poslušali s pridržanim dihom.

20. »Kje ste se naučili španščine?« je strme vprašal profesor preprostega lovca. »Ej, svoje dni sem obredel pol sveta in zašel tudi v Mehiko. Vidim, da se nisem vsega pozabil!« se je zadovoljno pohvalil stric Tom. »Zanimiva zgodba,« je menil župan. »Vse lepo in prav, toda kje je zemljevid?« je nečakano vprašala Peggy. »Kaj bi zgodba brez zemljevida?«

21. Profesor Grey se je v odgovor nasmehnil in dvignil stari pergament proti luči. Vsi so ostrmeli: na prozorni koži so se pokazale živovzelenne črte, ki so sestavljale preprost zemljevid. »Spanci so radi uporabljali nevidno črnilo za zaupna sporočila,« je razložil profesor, »in že zato verjamem v resničnost tega starega dokumenta.«

22. Profesor Grey je skrbno spravljal pergament in povzel besedo: »Alvaradove besede so resnične. Del bogoslužja starih Inkov je bil tudi obred darovanja najlepših dragotin vodnemu božanstvu. Rad bi vsaj del teh zakladov rešil z dna skrivnostnega jezera. Bi'i bi neprecenljivo gradivo za študij starodavne indijske kulture.«

23. Jimu se je ponosno zasvetlikalo v očeh: »Z vami pojdem, gospod profesor!« je dejal. »Moja mati je bila Indijanka in rad bi prispeval svoj delež k razkrivanju indijske kulture, ko nas še vedno toliko ljudi omalovažuje kot necivilizirane divjake.« — »Dobro, mladi mož,« je dejal profesor Grey, »vesel bom vaše družbe in vaše pomoči!«

24. »Tudi jaz pojdem z vami!« je odločno dodal Peter. »Počitnice so dolge — le kako bi jih mogel koristneje uporabiti? Vem, da se bom v vaši družbi marsikaj naučil; tudi sam bi rad postal prirodoslovec. In pa — kjer je Jim, tam je tudi moje mesto.« — »Veseli me,« je dejal profesor Grey, »da me bosta spremljala na moji poti.«

25. »Profesor, vzemite še mene s seboj!« je v zadregi spregovoril stric Tom. »Vem, zlobni jeziki pravijo, da sem starina in da nisem za ničeno rabo več. Toda povem vam, marsikaterega mladeniča še užnem v kozji rog, v divjini pa se spoznam kot malokdo. In navsezadnje — nekdo bo moral paziti na fanta, saj boste imeli vi dela čez glavo,« je razlagal.

26. Profesor Grey je bil s ponudbo strica Toma res zadovoljen. Ko mu je hotel seči v roke, ga je Peggy pocukala za rokav. Vsa zardela, a odločna je hitela: »Profesor, tudi jaz bi šla rada z vami. Nikar mi ne recite, da sem samo dekle. Tabornica sem, obvladam prvo pomoč in tudi kuham dobro. Ne bo vam žal, če me vzamete, dobra gospodinja vam bom!«

27. Toda profesor Grey je odkimal z glavo: »Draga moja, ne morem vam ustreči. Odprava v Južno Ameriko ni šolski izlet. To je pot, na kateri nas čaka nešteto nevarnosti. Prodreti moramo v kraje, kamor izza časa španskih zavojevalcev še ni stopila noga belega človeka. Naša odprava je pot v neznanu. Ni za dekleta, pa naj so še tako pogumna.«